

Nowe stanowiska skórnikowatych (*Coleoptera: Dermestidae*)
w Polsce. Część 2. *Megatominae*

New records of dermestid beetles (*Coleoptera: Dermestidae*) in Poland.
Part 2. *Megatominae*

RAFAŁ RUTA¹, SZYMON KONWERSKI², ROMAN KRÓLIK³,
ANDRZEJ LASOŃ⁴, MAREK MIŁKOWSKI⁵

¹Instytut Zoologiczny U.Wr., Zakład Bioróżnorodności i Taksonomii Ewolucyjnej,
ul. Przybyszewskiego 63/77, 51-148 Wrocław; e-mail: scirtes@biol.uni.wroc.pl

²Akademia Rolnicza w Szczecinie, Katedra Zoologii, ul. Doktora Judyma 20,
71-466 Szczecin; e-mail: s.konwerski@biot.ar.szczecin.pl

³ul. Mickiewicza 8, 46-200 Kluczbork; e-mail: agrilus@poczta.onet.pl

⁴ul. Wiejska 4B/85, 15-352 Białystok; e-mail: haptos@interia.pl

⁵ul. Królowej Jadwigi 19 m. 21, 26-600 Radom; e-mail: milkowski@poczta.neostrada.pl

ABSTRACT: New records of 11 *Dermestidae* species in Poland are presented. *Ctesias serra* is newly reported from Podlasie, *Anthrenus picturatus makolskii* and *Anthrenus flavidus* are new to Kraków-Wieluń Upland. *Trogoderma angustum* is reported for the first time from Upper Silesia.

KEY WORDS: *Coleoptera*, *Dermestidae*, *Megatominae*, Poland, new records.

Niniejsza praca jest kontynuacją poprzedniej (RUTA i in. 2005); prezentujemy w niej dane o występowaniu w Polsce 11 gatunków należących do podrodziny *Megatominae*.

Osobom wymienionym w tekście serdecznie dziękujemy za udostępnienie danych. O ile nie zaznaczono inaczej, materiał dowodowy znajduje się w naszych kolekcjach.

Następujące skróty oznaczają: AL – A. LASOŃ, MM – M. MIŁKOWSKI, RK – R. KRÓLIK, RR – R. RUTA, SK – SZ. KONWERSKI, o. – oddział (numer oddziału leśnego).

Ctesias serra (FABRICIUS, 1792)

- Pojezierze Pomorskie: Głusko vic. (WU67), 29 VII 2004 – 3 exx., larwy w dziupli przydrożnej robinii, leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Piła - Gładyszewo (XU19), 1 IV 1999 – 1 ex. (larwa) (imago cult. ex larva – 9 V 1999), w próchnie klonu, leg. et cult. RR; Piła - Kalina vic. (XU28), V 2001, 9 exx. (larvae) (imagines cult. ex larvae), dąbrowa, pod korą dębowego sągu, leg. et cult. RR; Biedrusko vic. ad Poznań, poligon wojskowy (XU32), III 1998 – 1 ex. (larwa) (imago cult. ex larva – 15 IV 1998), w hubie, leg. SK; Lusowo (XU11) ad Poznań, 3 IV 2004 – 1 ex. (larwa) (imago cult. ex larva – 8 V 2004), pod korą *Salix fragilis* L., leg. SK.
- Podlasie: Puszcza Knyszyńska, Krasny Las vic. (FD59), na pniu *Tilia* sp., 6 VI 1996 – 1 ex., leg. AL.

Chrząszcz rozwijający się głównie w próchniejącym drewnie i pod odstającą korą drzew liściastych. Znany z różnych rejonów kraju, jednak często na podstawie danych sprzed kilkudziesięciu lat (BURAKOWSKI i in. 1986). Gatunek nowy dla Podlasia.

Globicornis (Globicornis) nigripes (FABRICIUS, 1792)

- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Jerka (XT26) gmina Krzywiń, 24 V 2003 – 2 exx., na kwiatostanach rabarbaru, leg. et coll. M. PRZEWOŹNY.
- Śląsk Dolny: Wrocław - Wojnów (XS46), 4 VI 1992 – 1 ex., czerpakiem z roślinności zielnej, leg. RK.

Najrzadszy krajowy gatunek rodzaju, w „Katalogu fauny Polski” wymieniony tylko z sześciu krain (BURAKOWKI i in. 1986), przy czym większość stanowisk leży w południowej części kraju. Ostatnio stwierdzony w Puszczy Białowieskiej i na dwóch stanowiskach we Wrocławiu (KADEJ 2005).

Globicornis (Hadrotoma) corticalis (EICHHOFF, 1863)

- Pojezierze Pomorskie: Piła vic. (XU19), obręb Zdrojowa Góra, o. 120, 2 V 1999 – 1 ex., na kwitnącej tarninie, leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Leszków vic. (XU28), 31 III 2002 – 1 ex., w soku na pniu brzozy, leg. RR.

Rzadko spotykany chrząszcz, z Pojezierza Pomorskiego znany jedynie z okolic Szczecina (m. in. z Puszczy Bukowej), Starej Brdy Piłskiej i okolic Kartuz, zaś z Niziny Wielkopolsko-Kujawskiej jedynie ze Słubic (BURAKOWSKI i in. 1986; KUBISZ 1993; BOROWSKI i in. 2005).

Globicornis (Hadrotoma) marginata (PAYKULL, 1798)

- Pojezierze Pomorskie: Zawada vic. (XU19), 18 III 2000 – 1 ex., pod korą śródpolnej topoli, leg. RR; Kujan vic. (XV41), wsch. brzeg jeziora Borowno, 27 VI 1999 – 1 ex. (larwa) (imago cult. ex larva – 1 X 1999), leg. et cult. RR.
 - Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Ślesin E (XU79), kserotermiczne skarpy na skraju pradoliny Noteci, 4 V 2004 – 1 ex., na martwicy bocznej topoli, leg. RR; Piła, Trzcieńska Droga (XU18), 30 VIII 1999 – 4 exx. (w wylinkach larwalnych), w próchnowisku starej topoli kanadyjskiej, leg. RR; Piła - Gładyszewo vic. (XU19), 29 V 1998 – 1 ex. (larwa) (imago cult. ex larva – 14 X 1998), na skraju lasu pod zwalonym pniem, leg. RR; Piła - Gładyszewo vic., obręb Zdrojowa Góra, o. 204, 26 VIII 1999 – 1 ex., leg. RR; Piła - Kalina (XU28), 4 V 2001 – 1 ex., zwalony dąb na polanie przy „Smoku”, leg. RR; Lusowo ad Poznań, 1 III 1998 – 1 ex., pod korą *Salix fragilis*, leg. SK; Biedrusko vic. ad Poznań, poligon wojskowy, 8 IV 1998 – 1 ex. (wyhodowany z huby zebranej III 1998), leg. SK, 26 IV 1998 – 1 ex., na piaszczystej drodze, leg. SK.
 - Podlasie: Białystok (FD 48), 20 IV 2000 – 1 ex., w murowanym kościele, 11 V 2002 – 1 ex., w mieszkaniu, leg. AL.
 - Śląsk Górny: Zameczek (CB05) ad Kluczbork, 24 IV 2000 – 1 ex., na owocniku *Fomes fomentarius* (L. ex FR.) FR. na *Fagus sylvatica* L., leg. RK.
- Najczęstszy krajowy przedstawiciel rodzaju, znany z rozproszonych stanowisk położonych w różnych częściach kraju.

Trogoderma angustum (SOLIER, 1849)

- Nizina Mazowiecka: Warszawa (EC08), 10 III 1989 – 1 ex., leg. J. SIEKIERSKI, coll. RR, 4 IV 1990 – 1 ex, 7 IV 1990 – 3 exx., leg. J. SIEKIERSKI, coll. AL.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Poznań - Rataje, os. Powstań Narodowych, 27 II 1997 – 1 ex., w mieszkaniu, leg. SK, 24 IV 1997 – 1 ex., leg. SK, 1 X 1997 – 1 ex., leg. SK, 12 IV 2002 – 1 ex., leg. SK; Poznań - Collegium Maius, 24 XII 1993 – 5 exx. (larwy) (imagines cult. ex larvae – 29 III 1994), w pomieszczeniach Zakładu Fizjologii Roślin UAM, w nasionach jabłoni

i łubinu, leg. P. JAŁOSZYŃSKI; Poznań - Stary Rynek, 24 VI 1996 – 2 exx., w pomieszczeniach Pałacu Działyńskich, na parapecie okiennym, leg. P. JAŁOSZYŃSKI.

– Górny Śląsk: Bytom (CA58), 23 VIII 2005 – kilkadziesiąt osobników (imagines i larw), w magazynach Muzeum Górnośląskiego (na parapetach w magazynach entomologicznych), leg. RR.

Gatunek zawleczony do Środkowej Europy z Chile. W Polsce pierwotnie zawleczony był do Szczecina, gdzie populacja się nie utrzymała. Znane są jednak również stanowiska w innych dużych miastach – Wrocławiu (KANIA 1991), Poznaniu (BUNALSKI 1997) i Warszawie (KUBISZ, SZWAŁKO 1994). Ponadto znany z Białowieży (KUBISZ, SZWAŁKO 1991) i Świętego Krzyża w Górach Świętokrzyskich (KUBISZ, SZWAŁKO 1994). Podane wyżej stanowiska potwierdzają występowanie w Poznaniu i Warszawie oraz sugerują utrzymywanie się w Poznaniu stabilnej populacji. Z Górnego Śląska nie był do tej pory podawany. Przez autorów „Katalogu fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1986, 2000) nie jest zaliczany do fauny krajowej, zaś w ostatnim wykazie krajowych zwierząt (Anonim 2004) w ogóle nie został uwzględniony. Problem zaliczania introdukowanych *Dermestidae* do krajowej fauny dyskutowano w pracy RUTY i współautorów (2004). W przypadku omawianego gatunku, znanego z rozproszonych stanowisk w kraju, na których populacje utrzymują się od lat, nie ma naszym zdaniem podstaw do dalszego nie zaliczania *T. angustum* do krajowej koleopterofauny.

Trogoderma glabrum (HERBST, 1783)

- Pojezierze Pomorskie: Czapla (XV00), 28–30 VI 1999 – 1 ex., sucha łąka na skraju boru sosnowego, w locie, leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Szumin (ED33) ad Łochów, 7–17 VII 1995 – 1 ex., leg. T. MAJEWSKI; Poznań - Rataje, os. Powstań Narodowych, 27 VI 1999 – 1 ex., w mieszkaniu, leg. SK; Poznań - ul. Polna (XU20), 15 VII 2001 – 1 ex., w mieszkaniu, leg. SK; Poznań - Winogrody, 4 VI 2000 – 1 ex., leg. P. JAŁOSZYŃSKI; Poznań, 16 VII 1999 – 1 ex., leg. P. JAŁOSZYŃSKI; Radojewo vic. ad Poznań, poligon wojskowy (XU31), 20 VII 1999 – 1 ex., leg. U. WALCZAK; Cerekwica (XU12) ad Poznań, VII 2001 – 1 ex., leg. P. JAŁOSZYŃSKI.
- Śląsk Górny: Bąków (CB05) ad Kluczbork, 30 VIII 1988 – 1 ex., leg. RK; Kluczbork (CB05), 12 VII 1991 – 1 ex., w locie, leg. RK, 12 VII 1995 – 1 ex., w mieszkaniu, leg. RK.
- Wyżyna Lubelska: Kazimierz Dolny (EB68), 22 VII 1999 – 1 ex., „Dom Architekta”, na parapecie, leg. RR.

– Sudety Zachodnie: Lubomierz (WS35) ad Jelenia Góra, 15 VII 2001 – 1 ex., na wyciekającym soku, na dębie, leg. SK.

Rzadko spotykany chrząszcz – większość danych pochodzi z XIX i pierwszej połowy XX wieku. Z Sudetów Zachodnich nie był podawany od prawie 100 lat, z Górnego Śląska od 60, a z Pojezierza Pomorskiego od 50 lat (BURAKOWSKI i in. 1986).

Anthrenus (Anthrenus) picturatus makolskii MROCZKOWSKI, 1950

– Nizina Mazowiecka: Warszawa (EC08), budynek MiIZ PAN, 10 VII 2000 – 1 ex. (larwa) (imago cult. ex larva), w pomieszczeniu na parapecie, 23 X 2003 – 1 ex., leg. RR.

– Wyżyna Małopolska: Radom (EB19), budynek Muzeum Okręgowego, 18 X 2000 – 1 ex. (larwa) (imago cult. ex larva), leg. MM.

– Wyżyna Krakowsko-Wieluńska: Kraków - Planty (DA24), od 12 V do 2 VI w latach 1990–2000 – 7 exx., na kwitnącej śnieguliczce (*Symphoricarpos albus* (L.) S. F. BLAKE), leg. RK.

Podgatunek opisany z Polski, znany również ze Słowacji (HÁVA 2003). Podgatunek nominotypowy zasiedla Środkową Azję sięgając na zachodzie po Turcję (HÁVA 2003). W kraju podawany z Warszawy (locus typicus), Rudki koło Brańska (Podlasie), Łodzi, Rudy Pabianickiej (Wyżyna Małopolska) i miejscowości Łapsze Niżne koło Nowego Sącza (Beskid Zachodni) (BURAKOWSKI i in. 1986). Nowy dla Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej.

Anthrenus (Florilinus) flavidus SOLSKIJ, 1876

– Wyżyna Krakowsko-Wieluńska: Kraków - ul. Grzegórzecka (DA24), 1 V 2004 – 2 exx., w mieszkaniu, leg. RK.

Do tej pory chrząszcz znany w Polsce tylko z Łomnej pod Warszawą, dokąd został zawleczony prawdopodobnie w latach 30. XX wieku (BURAKOWSKI i in. 1986). Nowy dla Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej.

Anthrenus (Florilinus) olgae KALIK, 1946

– Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Poznań - Rataje, os. Powstań Narodowych, 2 VI 2000 – 1 ex., w mieszkaniu, leg. SK, 15 V 2002 – 1 ex., leg. SK, 16 V 2005 – 44 exx. (20♂♂, 24♀♀), leg. SK; Poznań - centrum, 21 VI 2005 – 1 ex., w budynku na parapecie, leg. RR.

– Nizina Mazowiecka: Warszawa, budynek MiIZ PAN, 10 VII 2000 – 1 ex., w pomieszczeniu, leg. RR.

Chrząszcz znany w Polsce jedynie z nielicznych stanowisk w sześciu krainach, głównie w południowej części kraju (BURAKOWSKI i in. 1986; KADEJ 2005). Ostatnio odnaleziony na Babiej Górze (SZAFRANIEC 1997). Obserwacje autorów (RR, SK) wskazują, że chrząszcz ten zasiedla strychy i inne nieużywane części budynków zajmowane przez gołębie. Żywi się szczątkami martwych ptaków, piórami i innymi resztkami zwierzęcymi. Na jednym suchym szkielecie pokrytym piórami obserwowano kilkadziesiąt larw. Po przepoczwarczeniu imagines penetrują przylegające do miejsc wylęgu pomieszczenia, nierzadko pojawiając się w dużej liczbie.

Anthrenus (Helocerus) fuscus OLIVIER, 1789

- Pojezierze Pomorskie: Dobrzyca (XU19), przy leśniczówce Płociczno, 18 VI 1999 – 1 ex., na kwiatach *Apiaceae*, leg. RR; Złotów (XV31), 8 VII 2003 – 1 ex., „Góra Żydowska”, na kwitnących *Apiaceae* w pobliżu starych dębów, leg. RR.
- Nizina Wielkopolsko-Kujawska: Dziewcza Górka (XU38) ad Byszewice, 9 VII 2005 – 1 ex., dąbrowa, na kwiatach *Apiaceae*; Moraczewo (XU51), skansen, 10 VII 1999 – 2 exx., leg. RR; Obrzycko vic. (XU04), 5 VI 2001 – 1 ex., pod korą, leg. SK.
- Sudety Zachodnie: Lubomierz ad Jelenia Góra, 23 VI 2000 – 1 ex., na parapecie w starej oborze, leg. SK; Park Narodowy Gór Stołowych, ad „Błędne Skały” (WR99), 28 VII 2003 – 1 ex., w mieszkaniu, leg. SK.

Gatunek występujący w całym kraju, jednak rzadko spotykany (BURAKOWSKI i in. 1986).

Anthrenus (Helocerus) polonicus MROCZKOWSKI, 1951

- Wyżyna Krakowsko-Wieluńska: Kraków - ul. Sławkowska (DA24), 23 IX 1999 – 1 ex., budynek ISiEZ PAN, na parapecie okiennym, leg. SK.
- Wyżyna Małopolska: Radom - Michałów (EB19), 28 II 2000 – 1 ex. (larwa) (imago cult. ex larva – 18 IV 2000), 11 V 2000 – 1 ex., 30 III 2002 – 1 ex., 8 IV 2002 – 1 ex., wszystkie exx. w mieszkaniu, leg. MM; Radom - Nowa Wola (EB19), 27 II 1998 – 1 ex., 20 V 1999 – 1 ex.; 23 IV 2004 – 1 ex., wszystkie exx. w budynku, leg. MM; Radom - os. XV-lecia (EB19), 4 II 1998 – 1 ex. (larwa) (imago cult. ex larva – 1 V 1998), w mieszkaniu, leg. et cult. MM; Radom - Las Kapturski (EB09), 26 VI 2005 – 1 ex., na *Umbelliferae*, leg. MM.
- Nizina Mazowiecka: Puszcza Kozienicka, Poświętne (EC20), 15 III 2004 – 1 ex., leg. G. STĘPIEŃ; Puszcza Kozienicka, Cztery Kopce (EC31), 4–6 IV 2005 – 2 exx., w mieszkaniu, leg. W. PIĄTEK, coll. MM.

– Puszcza Białowieska: Białowieża (FD94), 29 IV 1990 – 1 ex., w mieszkaniu, leg. RK.

Zachodnia granica zasięgu występowania tego gatunku przebiega przez Polskę, wobec czego znajomość jego rozszedlenia w kraju wydaje się szczególnie istotna. Do tej pory znany z nielicznych stanowisk w ośmiu krainach. Larwy rozwijają się głównie w suchych zbiorach zoologicznych, imagines spotykane są na kwiatach (ŚLIWIŃSKI 1960).

SUMMARY

In the second part of the paper, new localities of 11 species of *Megatominae* are presented. *Ctesias serra* is newly reported from Podlasie (E Poland). *Anthrenus picturatus makolskii* and *Anthrenus flavidus* are new to Kraków-Wieluń Upland. New findings of a synanthropic species – *Trogoderma angustum* in Poznań and Warszawa, as well as its first locality in Upper Silesia are also reported. It is concluded, that *T. angustum* – an introduced, but acclimatized species – should be included in forthcoming faunistic check-lists of Polish beetles.

PIŚMIENNICTWO

- Anonim 2004: *Bostrichiformia*. [W:] BOGDANOWICZ W., CHUDZICKA E., PILIPIUK I., SKIBIŃSKA E. (red.): Fauna Polski. Charakterystyka i wykaz gatunków. Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa: 45-47.
- BOROWSKI J., BYK A., ŁĘGOWSKI D. 2005: Interesujące chrząszcze (*Coleoptera*) odłowione w starej Brdzie Piłskiej na Pojezierzu Pomorskim. *Wiad. entomol.*, **24** (1): 43-44.
- BUNALSKI M. 1997: Nowe dane o występowaniu w zachodniej Polsce niektórych gatunków z rodziny skórnikowatych (*Coleoptera, Dermestidae*). *Wiad. entomol.*, **15** (4): 252.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1986: Chrząszcze *Coleoptera: Dermestidea, Bostrichoidea, Cleroidea* i *Lymexyloidea*. *Kat. Fauny Pol.*, Warszawa, XXIII, **11**: 1-243.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 2000: Chrząszcze *Coleoptera*. Uzupełnienia tomów 2–21. *Kat. Fauny Pol.*, Warszawa, XXIII, **22**: 1-252.
- HÁVA J. 2003: World Catalogue of the *Dermestidae* (*Coleoptera*). Studie a zprávy Okresního muzea Praha-východ, Supplementum 1: 1-196.
- KADEJ M. 2005: Dane o występowaniu przedstawicieli *Dermestidae* (*Coleoptera*) w Polsce. *Wiad. entomol.*, **24** (1): 21-31.
- KANIA J. 1991: *Trogoderma angustum* (SOLIER, 1849) (*Coleoptera, Dermestidae*) we Wrocławiu. *Wiad. entomol.*, **10** (3): 153-155.
- KUBISZ D. 1993: Fauna wybranych grup owadów (*Insecta*) Puszczy Bukowej koło Szczecina. 4. Przyczynek do znajomości chrząszczy (*Coleoptera*) z niektórych rodzin. [W:] Owady (*Insecta*) wybranych grup systematycznych Puszczy Bukowej koło Szczecina. *Wiad. entomol.*, **12** (2): 107-114.

- KUBISZ D., SZWAŁKO P. 1991: Nowe dla Podlasia i Puszczy Białowieskiej gatunki chrząszczy (*Coleoptera*). Wiad. entomol., **10** (1): 5-14.
- KUBISZ D., SZWAŁKO P. 1994: Chrząszcze (*Coleoptera*) nowe dla fauny Polski. Wiad. entomol., **13** (1): 13-19.
- RUTA R., KONWERSKI SZ., KADEJ M., HERRMANN A., LASOŃ A. 2004: Three species of dermestid beetles (*Coleoptera: Dermestidae*) new to the Polish fauna with remarks on dermestids introduced to Poland. Pol. Pismo ent., **73**: 307-314.
- RUTA R., KONWERSKI SZ., KRÓLIK R., LASOŃ A., MIŁKOWSKI M. 2005: Nowe stanowiska skórnikowatych (*Coleoptera: Dermestidae*) w Polsce. Część 1. *Dermestinae*, *Trinodinae* i *Attageninae*. Wiad. entomol., **24** (4): 213-218.
- SZAFRANIEC S. 1997: Nowe dla Babiej Góry gatunki chrząszczy (*Coleoptera*). Wiad. entomol., **15** (4): 207-215.
- ŚLIWIŃSKI Z. 1960: Materiały do znajomości *Dermestidae* (*Coleoptera*) w Polsce. Przegł. zool., **4** (3): 204-206.